

Sayı: 16988
Tarih: 13.03.2026

42181

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan sorularımın Anayasa'nın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96 ve 99. maddeleri uyarınca Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır tarafından, öngörülen yasal süresi içinde cevaplanması konusunda gereğini bilgimize sunarım.

Sevilay ÇELENK

Diyarbakır Milletvekili

Türkiye'nin sanayi yapılanmasını yeniden şekillendirme iddiasında olan Sanayi Alanları Master Planı, 16 Ocak tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Plan kapsamında Aksaray, Amasya, Ankara, Eskişehir, Hatay, Karaman, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Konya, Nevşehir, Niğde ve Yozgat illerinde toplam yaklaşık 59 bin hektarlık alanda 16 yeni "mega endüstriyel bölge" kurulması öngörülmektedir. Kurulması planlanan bu bölgelerin büyüklüğünün, mevcut organize sanayi bölgelerinin ortalama büyüklüğünün yaklaşık 11 katına ulaşması planlanmaktadır. Ancak açıklanan plan incelendiğinde Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Batman ve Van gibi bölge illerinin bu plan kapsamında yer almadığı görülmektedir. Bu durum, sanayi yatırımlarının bölgesel dağılımında zaten var olan eşitsizliklerin daha da derinleşmesi riskini ortaya koymaktadır. Oysa bölge illerinin sınır ticareti açısından sahip olduğu coğrafi yakınlık, yüksek genç nüfus potansiyeli ve limanlara olan ulaşım mesafesi gibi önemli lojistik ve demografik avantajları planlama sürecinde dikkate alınmamış, böylece yıllardır süregelen eşitsiz yatırım ve teşvik politikalarının devamı niteliğinde bir tercih ortaya çıkmıştır.

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası tarafından yapılan çalışmalar, uzun yıllardır uygulanan yatırım teşvik politikalarının bölgesel dağılımında ciddi bir eşitsizlik bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yaklaşık 60 yıldır uygulanan teşvik politikaları, yatırımların ağırlıklı olarak gelişmiş illere yönelmesine yol açmıştır. İstanbul ve Ankara gibi illerin yer aldığı 1. ve 2. bölge illeri toplam teşviklerin yaklaşık yüzde 60'ını alırken, Diyarbakır, Van ve Şanlıurfa gibi bölge illerinin de içinde bulunduğu 29 ilin toplam teşviklerden aldığı pay yalnızca yüzde 10 düzeyinde kalmıştır.

Benzer şekilde, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2024 yılı il bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) verileri de kişi başına düşen gelir bakımından bölgesel eşitsizliğin sürdüğünü ortaya koymaktadır. Türkiye genelinde kişi başına düşen gelirin en düşük olduğu illerin önemli bir bölümü bölge illerinden oluşmaktadır. Nitekim sıralamanın son basamaklarında Siirt, Kilis, Mardin, Diyarbakır, Batman, Bitlis, Muş, Van, Ağrı ve Şanlıurfa yer almaktadır. Bu tablo, yatırımların eşit bir biçimde yapılmadığını, bölge illerinin kalkınma göstergelerinde diğer

illerin gerisinde bırakıldığını ve bölgesel eşitsizliklerle birlikte sosyal adaletsizliğin de derinleştiğini göstermektedir.

Öte yandan, yoğun bir genç nüfusa sahip olan bu illerde yaşayan gençler, yatırım ve kalkınma politikalarının bölgesel olarak eşitsiz uygulanması nedeniyle giderek artan biçimde göçe zorlanmaktadır. Yurttaşların doğdukları yerde insanca yaşayabilecekleri, emeklerinin karşılığını alabilecekleri ve geleceklerini kurabilecekleri bir ekonomik düzenin sağlanması kamusal politikaların temel hedeflerinden biri olmalıdır.

Bu nedenle, sanayi planlamasının mevcut bölgesel eşitsizlikleri daha da derinleştirmeyecek biçimde yeniden ele alınması başta Diyarbakır olmak üzere bölge illerinin de plana dahil edilerek sanayi üretim ve yatırım süreçlerinde aktif biçimde konumlandırılması büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda;

1. Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin, Batman ve Van gibi bölge illerinin “mega endüstriyel bölge” planı kapsamına dahil edilmemesinin gerekçesi nedir ve Sanayi Alanları Master Planı’nın bölgesel eşitsizlikleri giderecek biçimde revize edilerek bu illerin de plan kapsamına alınmasına yönelik Bakanlığınızın bir çalışması bulunmakta mıdır?
2. Plan kapsamında belirlenen “mega endüstriyel bölgelerin” illere göre dağılımında hangi ekonomik, demografik ve lojistik kriterler esas alınmıştır?
3. Plan hazırlanırken, sanayi yatırımlarının bölgesel dağılımının mevcut ekonomik eşitsizlikleri nasıl etkileyeceğine ilişkin Bakanlığınız tarafından herhangi bir çalışma yapılmış mıdır? Yapılmışsa sonuçları nelerdir?
4. Kişi başına düşen gelir bakımından son sıralarda yer alan Diyarbakır, Batman, Muş, Van, Ağrı ve Şanlıurfa gibi illerde sanayi yatırımlarını artırmak, yoğun genç nüfus nedeniyle artan göçü azaltmak ve gençlerin kendi şehirlerinde istihdam edilebilmesini sağlamak amacıyla Bakanlığınız tarafından yürütülen özel bir program, yatırım planı veya bu illere yönelik sanayi yatırımlarını teşvik eden herhangi bir çalışma bulunmakta mıdır?
5. Diyarbakır’da son 5 yıl içinde faaliyetini sonlandıran sanayi işletmesi ve iş yeri sayısı kaçtır? Aynı dönemde konkordato ilan eden sanayi işletmesi sayısı kaçtır?
6. Son 5 yıl içinde Diyarbakır’da kapanan sanayi işletmeleri ve iş yerleri nedeniyle istihdamını kaybeden kişi sayısı kaçtır? Bu kayıpları telafi etmeye yönelik Bakanlığınız tarafından yürütülen herhangi bir destek, yatırım veya sanayi geliştirme programı bulunmakta mıdır?